

Dr Dragan Škobalj*

Internacionalni univerzitet Brčko,
Brčko distrikt BiH

Slaven Živković, dipl. ing.

Institut za standardizaciju Srbije, Beograd,
Republika Srbija

Dr Bećir Kalač

Internacionalni univerzitet Brčko,
Brčko distrikt BiH

UDK 006.44 : 692.8 (4-672 EU)

Stručni članak

EVROPSKO TEHNIČKO ZAKONODAVSTVO U PROIZVODNJI I PLASMANU FASADNIH PROZORA I SPOLJNIH VRATA

SAŽETAK: Jedan od osnovnih uslova za sve države koje žele da postanu pridružene članice Evropske unije, jeste da usaglasе svoje postojeće zakonodavstvo sa zakonodavstvom EU. Takođe se očekuje od budućih članica, da se u procesu priključivanja, postepeno uključuju u funkcionisanje celokupnog sistema EU. Osnovu Evropskog zakonodavstva čine zakonski akti u obliku direktiva Novog pristupa, koje definišu bitne zahteve za proizvode. Bitni zahtevi su oni koji mogu uticati na zdravlje i živote ljudi i životinja, te na interese potrošača i zaštitu životne sredine. Svaku pojedinačnu direktivu Novog pristupa, prate i određeni harmonizovani (usaglašeni) evropski standardi. Ovim standardima se utvrđuju i svi ostali zahtevi za pojedine proizvode. Direktivama Novog pristupa se zahteva ispunjavanje bitnih karakteristika. Pokazalo se neophodnim ustanoviti i sistem za pouzdano ocenjivanje usaglašenosti sa tim zahtevima. Zbog toga je usvojen Globalni Pristup za ocenjivanje usaglašenosti, tj. potvrđene su opšte smernice i detaljne procedure ispitivanja i sertifikacije.

Usaglašavanje građevinskih proizvoda, kao što su prozori i spoljna vrata, sa zahtevima evropskih direktiva i standarda, jeste neizbežan i višestruko koristan proces. Ovaj proces zahteva određena sredstva, ulaganja i angažovanje proizvođača. Međutim, istovremeno ovaj proces nudi i veće šanse za plasman i prodaju usaglašenih proizvoda na tržištu Evropske unije.

Sve mere koje preduzima Evropska unija, za države koje nisu njene članice, predstavljaju barijere i mogu se očekivati poteškoće i problemi pri plasmanu određenih roba i usluga na ovo tržište. U procesu pripreme za članstvo u EU, sve države, buduće članice treba da realizuju niz aktivnosti, kako bi se smanjile tehničke barijere u trgovini. Osnovni cilj je postizanje usaglašenosti sa tehničkim zakonodavstvom EU. Ovakve aktivnosti predstavljaju ključ za povećanje izvoza i plasman na evropsko tržište, što je jedan od osnovnih nacionalnih interesa svih zemalja. Činjenice da tržište EU predstavlja približno 21 milion preduzeća, 175 miliona radnih mesta i oko 500 miliona potrošača, dovoljno govore u prilog prethodno navedenom zaključku.

Preduslov za pridruživanje CE oznake (*Conformité Européenne – CE mark*) nekom proizvodu iz porodice prozora i spoljnih pešačkih vrata je usaglašenost sa harmonizovanim Evropskim standardom EN 14351-1:2006+A1:2010 „Windows and doors – Product standard, performance characteristics – Part 1: Windows and external pedestrian doorsets without resistance to fire and/or smoke leakage characteristics“.

KLJUČNE REČI: prozori, spoljna pešačka vrata, direktiva, uredba, standard, ocena usaglašenosti, izjava o svojstvima, CE oznak.

Uvod

Daljim razvojem zajedničkog tržišta Evropske unije, realno je postojala mogućnost da pojedine zemlje članice ograniče promet roba na njihovom tržištu nametanjem nacionalnih standarda. Ovde se prvenstveno misli na zahteve po pitanju sigurnosti i bezbednosti proizvoda (safety and security of products). Dosadašnji sistemi carina, određivanja količinskih limita i osnovica za porez bi onemogućili slobodan protok roba unutar same Evropske unije (European Union).

Pravila država članica EU zahtevaju da se svaki građevinski objekat projektuje i izvodi tako da ne ugrožava sigurnost i bezbednost osoba, domaćih životinja ili imovine i da ne zagađuje životnu sredinu. Pomenuta pravila imaju veliki uticaj ne samo po pitanju karakteristika građevin-

---

* p.skobalj@gmail.com

skih proizvoda, već i po pitanju njihovih performansi. Karakteristike performansi se dosledno preuzimaju iz Evropskih standarda, kao i iz Evropskog zakonodavstva, u sve nacionalne dokumente pojedinih država. Nacionalni dokumenti predstavljaju zakone, propise, standarde, tehničke specifikacije i tehnička odobrenja. Ukoliko bi se dopustilo postojanje neusaglašenih karakteristika i njihovih performansi, slobodna trgovina kao jedan od ključnih razloga postojanja EU, bi bila onemogućena.

U cilju uklanjanja spomenutih potencijalnih ograničenja u protoku roba, Evropska Ekonomska Zajednica sporazumom je prihvatila nova pravila. Usvojene su jedinstvene direktive koje važe u celoj Evropi, prvenstveno zbog različitih nacionalnih standarda, direktiva i postupaka odobravanja. Takođe se utvrđuju i metode deklarisanja kao i ocene usaglašenosti.

Evropska Ekonomska Zajednica je pored slobodnog protoka roba, ustanovila i slobodne protoke:

- usluga, i to kako njihovog kreiranja, tako i samog pružanja usluga;
- kapitala i zakona koji se bave preduzećima (zakon o preduzećima, zakon o intelektualnoj svojini, zakon o imigraciji i pravima državljana trećih zemalja);
- radnika, uz ukidanje unutrašnjih graničnih kontrola i politike na polju azila.

Međutim, primena načela slobodnog protoka roba, u praksi, još uvek dovodi do znatnih tehničkih problema. Razlog tome, je postojanje brojnih neusaglašenih tehničkih zahteva, koje proizvod mora zadovoljiti da bi se plasirao na tržište Evropske unije. Usaglašenost tehničkih dokumenata i tehničkog zakonodavstva je najbrža i najbolja komunikacija sa tehnički naprednim svetom. Navedene usaglašenosti otvaraju mogućnosti tržišnog delovanja na velikom tržištu Evropske Unije, ali sprečavaju i ulazak nekvalitetne robe i usluga na naše tržište.

Sam sistem sprovođenja zakona u EU je koncipiran tako da se neispunjavanje zahteva po pitanju sigurnosti i bezbednosti, kao i uticaju na zdravlje ljudi i zaštite životne sredine, sankcionišu korektivnim merama. Na ovaj način štiti se ne samo korisnik proizvoda, nego i proizvođač od nelojalne konkurencije.

Kontrola proizvoda na tržištu, ili nadzor nad tržištem, je nerazdvojni deo sistema primene zakona u oblasti gotovih proizvoda. U državama članicama EU, nadzor nad tržištem je u nadležnosti države ili njenih lokalnih organa vlasti.

1. Evropska direktiva za građevinske proizvode (European Directive for construction products)

Direktive Saveta Evropske Ekonomske Zajednice o usaglašavanju zakona, propisa i administrativnih odredaba država članica koje se odnose na građevinske proizvode su 89/106/EEZ (Construction Products Directive) i 93/68/EEZ (Construction Products (Amendment) Directive). Ove direktive predstavljaju neke od direktiva Novog pristupa (New Approach), čiji pristup zahteva da tehnički standardi omoguće osiguravanje visokog nivoa bezbednosti u pogledu bitnih zahteva. Ovi zahtevi su utvrđeni u direktivama, uredbama i harmonizovanim standardima.

Direktivama Novog pristupa zahteva se ispunjavanje bitnih zahteva. Pokazalo se neophodnim ustanoviti i sistem za pouzdano ocenjivanje usaglašenosti sa tim zahtevima. Zbog toga je usvojen Globalni pristup (Global Approach) ocenjivanju usaglašenosti, tj. opšte smernice i detaljne procedure ispitivanja i sertifikacije.

Evropske direktive za građevinarstvo (Construction Products Directive – CPD) od 21. 12. 1988. godine i evropski zakon o proizvodima za građevinarstvo od 10. 08. 1992. godine, propisuju obavezno označavanje sa CE oznakom. Ovde se podrazumevaju svi proizvodi u građevinarstvu, a između ostalog i prozori i spoljna vrata. CE označavanje je zakonska obaveza za većinu proizvoda koji se plasiraju na tržište Evropske Unije. Ovom oznakom se obaveštavaju nadležni organi i potrošači da proizvodi zadovoljavaju određene direktive Novog pristupa, kao i zahteve harmonizovanih standarda.

Evropske direktive usaglašavaju metode ispitivanja i metode deklarisanja vrednosti karakteristika proizvoda, kao i metode ocene usaglašenosti. Države članice su slobodne da postavljaju sopstvene zahteve za karakteristike građevinskih proizvoda. Izbor potrebnih vrednosti za izabranu upotrebu ostavljen je nacionalnim propisima svake države članice.

Direktiva Saveta Evrope CPD objavljena je u Službenom glasniku OJ L 40 od 11. 02. 1989. strana 12. Ova direktiva je imala za cilj ukloniti tehničke prepreke trgovanja u području građevinskih proizvoda kako bi se poboljšalo njihovo slobodno kretanje na unutrašnjem tržištu. Za postizanje tog cilja CPD-a definisani su i izrađeni harmonizovani standardi za građevinske proizvode i utvrđena su evropska tehnička odobrenja. Utvrdilo se da direktivu CPD treba zameniti kako bi se pojednostavio postojeći okvir i povećala transparentnost i efikasnost postojećih mera.

2. Uredba za građevinske proizvode (Regulation for construction products)

Sagledavajući dosadašnju praksu i iskustva Evropskog zakonodavstva, uvidela se neophodnost pojednostavljenja određenih procedura u postojećem pravnom okviru. Pojednostavljenje procedura se očekuje revizijom postojećih direktiva u domenu izrade ocene usaglašenosti i pridruživanja CE oznake pojedinim proizvodima. Sve ove aktivnosti se preduzimaju u cilju otklanjanja prepreka na tržištu EU, kao i sa namerom da se zaštite kako krajnji potrošači tako i sami proizvođači.

Uredba CPR, koja je objavljena u Službenom glasniku 04. 04. 2011. godine, stupila je na snagu 24. 04. 2011. godine, mora biti obavezujuća u celosti i mora se direktno primeniti u svim državama članicama EU. Tranzicioni period traje do 01. 07. 2013. godine. Građevinski proizvodi, uključujući prozore i spoljna vrata, koji se plasiraju na tržište EU u skladu sa CPD Direktivom, do kraja tranzicionog perioda, smatraće se da istovremeno ispunjavaju zahteve i CPR Uredbe. Nakon završetka ovog perioda, proizvodi moraju da budu plasirani na tržište u skladu sa Uredbom CPR.

Kao i direktiva CPD, Uredba 305/2011/EEC (Construction Product Regulation – CPR) od 09. 03. 2011. ima poseban značaj u Novom pristupu. CPR, nakon završetka tranzicionog perioda, zamenjuje navedenu Direktivu. Naime, ova Uredba svojim odredbama odstupa od opštih karakteristika Novog pristupa. Osnovni zahtevi odnose se na građevinske objekte, a ne direktno na građevinske proizvode. Zbog toga nije moguće direktno ocenjivanje usaglašenosti proizvoda bez upotrebe propisanih tehničkih specifikacija datih u usaglašenim standardima.

Karakteristični proizvodi drvne industrije koji su obuhvaćeni ovom Uredbom, kao i direktivom koja se zamenjuje, su: prozori, spoljna vrata, ploče na bazi drveta za upotrebu u građevinarstvu, podovi od drveta, drvene konstrukcije...

Uredbom CPR uređuju se zahtevi za plasiranje građevinskih proizvoda na tržište EU. Proizvodi mogu biti plasirani na tržište ako su adekvatni njihovoj nameni. Navedeno podrazumeva da objekti u koje će proizvodi biti ugrađeni, ispunjavaju osnovne zahteve propisane ovom Uredbom, a to su: mehanička otpornost i stabilnost (Mechanical resistance and stability), zaštita u slučaju požara (Safety in case of fire), higijena, zdravlje i životna sredina (Hygiene, health and the environment), bezbednost i pristupačnost pri korišćenju (Safety and accessibility in use), zaštita od buke (Protection against noise), ekonomično korišćenje energije i čuvanje toplote (Energy economy and heat retention), održiva upotreba prirodnih resursa (Sustainable use of natural resources).

3. Deklaracija o usaglašenosti (Declaration of Conformity)

Deklaracijom o usaglašenosti potvrđuje se da proizvod zadovoljava suštinske zahteve svih direktiva, koje se odnose na navedeni proizvod. Ovaj dokument se izdaje nakon kompletiranja relevantnih procedura ocenjivanja usaglašenosti i, kao opšte pravilo, prati proizvode sa CE oznakom.

Usaglašenost se utvrđuje ispitivanjem ili pružanjem drugih dokaza u skladu sa postupcima za ocenjivanje. Građevinski proizvod je pogodan za korišćenje ako je proizveden u skladu sa harmonizovanim standardom za proizvod ili tehničkim zahtevom koji je priznat na nivou Evropske Unije. Kod određivanja postupaka za ocenjivanje usaglašenosti građevinskog proizvoda sa tehničkim zahtevima, primenjuju se i metode kontrole usaglašenosti. Izbor i kombinacija metoda za bilo koji dati sistem zavisi od značaja koji proizvod ima u odnosu na bitne zahteve po pitanju:

- sigurnosti;
- bezbednosti;
- zaštite: (zdravlja, života ljudi i životinja, imovine, životne sredine, javnog interesa).

Uredba CPR mora biti obavezujuća u celosti i mora se direktno primeniti u svim državama članicama EU. Tranzicioni period traje do 01. 07. 2013. godine. Građevinski proizvodi, uključujući prozore i spoljna vrata, koji se plasiraju na tržište EU u skladu sa CPD Direktivom, do kraja tranzicionog perioda, smatraće se da istovremeno ispunjavaju zahteve i CPR Uredbe. Nakon završetka ovog perioda, proizvodi moraju da budu plasirani na tržište u skladu sa Uredbom CPR.

Postupci za utvrđivanje usaglašenosti proizvoda sa bitnim zahtevima, prema direktivama Novog pristupa, opisani su u modulima Globalnog pristupa. Izuzetak ovog pravila je Direktiva za građevinske proizvode CPD i Uredba koja je zamenjuje CPR. Kod navedene Direktive i Uredbe ne primenjuju se moduli Globalnog pristupa, već se primenjuju sledeći sistemi ocenjivanja usaglašenosti:

- *Sistem 1+* – Sertifikacija usaglašenosti proizvoda sa kontrolnim merenjem;
- *Sistem 1* – Sertifikacija usaglašenosti proizvoda bez kontrolnog merenja;
- *Sistem 2+* – Sertifikacija kontrole fabričke proizvodnje (FPC – Fabric production control), sa kontinuiranim nadzorom;
- *Sistem 2* – Sertifikacija kontrole fabričke proizvodnje (FPC), bez nadzora;

- *Sistem 3* – Dokumentaciju fabričke kontrole proizvodne (FPC) obezbeđuje proizvođač, dok akreditovano telo sprovodi početno ispitivanje tipa proizvoda (ITT – Initial type testing);
- *Sistem 4* – Kontinuirano proveravanje fabričke kontrole proizvodnje (FPC) obezbeđuje proizvođač koji sprovodi i izvršavanje početnog ispitivanja tipa proizvoda (ITT).

Potrebno je napomenuti da postoje određena ograničenja kod izbora sistema za ocenjivanje. Jedno od njih je da ukoliko se od strane investitora zahteva da spoljna vrata imaju određene karakteristike po pitanju otpornosti na požar ili propuštanje dima, obavezna je primena sistema 1. Ovo se takođe odnosi i u slučaju kada se spoljna vrata nalaze na evakuacionim putevima ili putevima u slučaju opasnosti. Ukoliko ne postoje zahtevi po pitanju prethodno navedenih svojstava onda je moguća primena sistema 3 ili sistema 4.

U vezi sa postupkom ocenjivanja usaglašenosti, neophodno je napomenuti da mora biti uspostavljen sistem fabričke kontrole proizvodnje. FPC mora biti sprovedena, na zahtevani način, kako bi se osigurala usaglašenost proizvodnje sa odgovarajućim harmonizovanim standardima. U Direktivi i Uredbi za građevinske proizvode pod pojmom fabrička kontrola proizvodnje podrazumeva se kontinuirana interna kontrola proizvodnje. Ovu kontrolu može da sprovodi proizvođač ili ovlašćeno telo u zavisnosti od primenjenog sistema ocenjivanja usaglašenosti.

Sistem fabričke kontrole proizvodnje obuhvata:

- uspostavljen organizaciju kojom se utvrđuje odgovornost preduzeća, a koju predstavlja predstavnik rukovodstva (menadžmenta) preduzeća;
- uspostavljen sistem kvaliteta kojim su utvrđena odgovorna lica preduzeća kao i kontrola procesa proizvodnje na svim mestima. Ovde je definisana sva potrebna dokumentacija sa utvrđenim i implementiranim procedurama. Takođe, utvrđena su sva potrebna ispitivanja, koja se sprovode, kao i njihovo dokumentovanje;
- uspostavljene sisteme rukovanja, skladištenja, pakovanja i isporuke proizvoda. U cilju kontrole kvaliteta proizvoda, neophodno je prethodno navedeno pratiti i dokumentovati;
- obučavanje i kontinuirano usavršavanje celokupnog osoblja i arhiviranje ovih dokumenata.

Proizvođači ili isporučioци su dužni da pre plasiranja proizvoda na tržište ili njegove upotrebe obezbede: primenu postupaka za ocenjivanje usaglašenosti; deklaraciju, sertifikat, izveštaj o ispitivanju ili drugi dokument o usaglašenosti.

Deklaracija proizvođača o usaglašenosti, omogućuje proizvođaču ili njegovom zastupniku nastanjenom u EU, pravo da pridruži odgovarajuću CE oznaku. CE oznaka se stavlja na sam proizvod, na etiketu, ambalažu ili prateće komercijalne dokumente proizvoda. U Deklaraciji o usaglašenosti moraju se navesti određeni elementi od naziva i adrese proizvođača do primenjenih tehničkih rešenja.

Sadržaj Deklaracije propisan je međunarodnim standardom ISO/IEC 17050-2:2004 - „Conformity assessment - Supplier's declaration of conformity - Part 2: Supporting documentation“. Ocenjivanje usaglašenosti definisano je i evropskim standardom EN 45011: 1998 – „General requirements for bodies operating product certification systems (ISO/IEC Guide 65: 1996)“.

Primer Deklaracije o usaglašenosti za fasadni prozor

<p>Izjava o usaglašenosti</p> <p><i>Naziv kompanije, Adresa kompanije</i></p> <p>Izjavljuje da proizvodi</p> <p>prozori i balkonska vrata okretna, okretno nagibna i fiksna predviđena za ugradnju u stambene i poslovne objekte odgovaraju izjavljenim karakteristikama datim u CE znaku.</p> <p>EN 14351– 1 dodatak ZA</p> <p>Glavna ispitivanja su izvršena u:</p> <p><i>Ovlašćena laboratorija</i></p>
<p><i>Datum i mesto:</i></p> <p>Odgovorno lice za proizvodnju</p> <p><i>Ime i prezime:</i></p>

Izjava o svojstvima (Declaration of Performance)

Tokom trajanja tranzicionog perioda mogu se paralelno primenjivati i Direktiva 89/106/EEC i Uredba 305/2011/EEC za građevinske proizvode. Završetkom tranzicionog perioda, zaključno sa 30. 06. 2013. godine Uredba CPR u potpunosti zamenjuje Direktivu CPD. Zbog napred navedenog, ističe se da podjednak značaj i težinu tokom tranzicionog perioda imaju i Deklaracija o usaglašenosti (EC Declaration of Conformity), kao i Izjava o svojstvima (Declaration of Performance – DoP). Izjava o svojstvima se nastavlja primenjivati i nakon završetka perioda tranzicije.

Kada je građevinski proizvod obuhvaćen harmonizovanim standardom, kao što je to slučaj sa prozorima i spoljnim vratima, proizvođač izrađuje Izjavu o svojstvima ili dobija sertifikat od ovlašćenog tela. Nakon ispunjenja prethodno navedenog, stiče se uslov za pridruživanje CE oznake u trenutku plasiranja proizvoda na tržište EU. Ovim postupkom proizvođač preuzima punu odgovornost za usaglašenost proizvoda sa objavljenim karakteristikama kao i sa njihovim deklarisanim veličinama.

Izjava o svojstvima proizvoda iskazuje svojstva i performanse prozora i spoljnih vrata u odnosu na bitne karakteristike tih proizvoda u skladu sa harmonizovanim standardima. Takođe, obavezno je uzeti u obzir zahteve pojedinih zemalja članica EU u koje se izvoze ti proizvodi. Izjava o svojstvima mora da sadrži sledeće podatke:

- isticanje vrste proizvoda za koji je ta Izjava o svojstvima izrađena;
- prikazivanje primenjenog sistema ocenjivanja, odnosno dokaz o kontinuiranoj proveravanju karakteristika građevinskog proizvoda utvrđenih u prilogu V Uredbe CPR;
- referentni broj i datum izdanja harmonizovanog (usaglašenog) standarda ili upotreb- ljene Evropske tehničke ocene;
- referentni broj upotreb- ljene tehničke specifikacije, ukoliko je primenjena, kao i zah- teve sa kojima je proizvod usaglašen prema Izjavi proizvođača;
- nameravanu upotrebu građevinskog proizvoda u skladu sa primenjenom harmonizo- vanom tehničkom specifikacijom;
- popis bitnih karakteristika određenih u harmonizovanoj tehničkoj specifikaciji za objavljenu nameravanu upotrebu;
- svojstvo najmanje jedne bitne karakteristike proizvoda koja se odnosi na objavljenu nameravanu upotrebu;
- svojstva građevinskog proizvoda, ukoliko je primenjeno, izražena u razredima ili opi- sno, a ako je potrebno i bazirana na proračunu u odnosu na bitne karakteristike odre- đene u skladu sa članom 3 Uredbe CPR;
- svojstva onih bitnih karakteristika proizvoda koje se odnose na nameravanu upotrebu u trenutku stavljanja proizvoda na tržište. Ovde se moraju uzeti u obzir svi dodatni zahtevi od strane pojedinih država članica ili investitora;
- ako je za proizvod dobijena Evropska tehnička ocena, potrebno je navesti svojstva proizvoda izražena ili u razredima ili opisno u odnosu na bitne karakteristike sadržane u pomenutoj Evropskoj tehničkoj oceni.

4. CE oznaka za prozore i spoljna vrata

CE (*Conformité Européenne*) oznaka na proizvodu je deklaracija odgovornog lica da:

- proizvod zadovoljava sve propisane zahteve Evropske unije;
- su izvršeni određeni postupci za ocenjivanje usaglašenosti.

CE oznaka na proizvodu: je obavezna za proizvode obuhvaćene direktivama Novog pris- tupa; mora da bude postavljena od strane proizvođača, ovlašćenog predstavnika proizvođača ili uvoznika; je usmerena prema institucijama sistema nadzora nad tržištem; nije oznaka kvaliteta; nije oznaka porekla; mora da bude postavljena na proizvod, natpisnu pločicu, pakovanje i u pra- teća dokumenta; mora da bude vidljiva, čitka i neizbrisiva; ne može se kombinovati sa oznakama kvaliteta; mora se postaviti nakon obezbeđivanja EC Deklaracije o usaglašenosti; sadrži identifi- kacioni broj nadzornog tela (ukoliko je uključeno u proceduru ocenjivanja usaglašenosti u fazi proizvodnje).

Preduslov za pridruživanje CE oznake nekom proizvodu u oblasti fasadnih prozora i vrata je usaglašenost sa evropskim standardom EN 14351-1:2006+A1:2010 „Windows and doors – Product standard, performance characteristics – Part 1: Windows and external pedestrian door- sets without resistance to fire and/or smoke leakage characteristics“.

U ovom standardu za proizvod navedene su osobine prozora i spoljnih vrata sa njihovim odgovarajućim standardima za klasifikaciju i ispitivanje. Klasifikacija neke osobine proizvoda i

njeno ispitivanje je jedinstveno regulisano u celoj Evropi, pa su tako katalog karakteristika nekog proizvoda i njegove osobine „čitljive“ i prepoznatljive na celom tržištu.

CE oznaka ne garantuje da su zadovoljeni određeni minimalni zahtevi ili čak odgovarajući viši nivo kvaliteta. Sa CE oznakom se za tržište jedinstveno opisuje spektar karakteristika proizvoda, a proizvođač pored toga garantuje da su deklarisanе vrednosti za navedene karakteristike zaista obezbeđene.

Uredba CPR 305/2011/EEC definiše uslove za plasiranje građevinskih proizvoda na tržište EU uspostavljanjem usaglašenosti sa harmonizovanim standardom. Ovom Uredbom utvrđuju se i pravila kojima se izražavaju performanse koje se odnose na bitne karakteristike samih proizvoda kao i upotrebe CE oznake.

Obavezne karakteristike koje moraju biti deklarisanе i ispitane za prozore, pre njihovog plasmana i upotrebe na teritoriji EU su: otpornost na udar vetrom (resistance to wind load), vazдушna propustljivost (air permeability), vodonepropustljivost (water tightness), koeficijent prolaza toplote (coefficient of heat transmission), zvučna izolaciona moć (sound insulation).

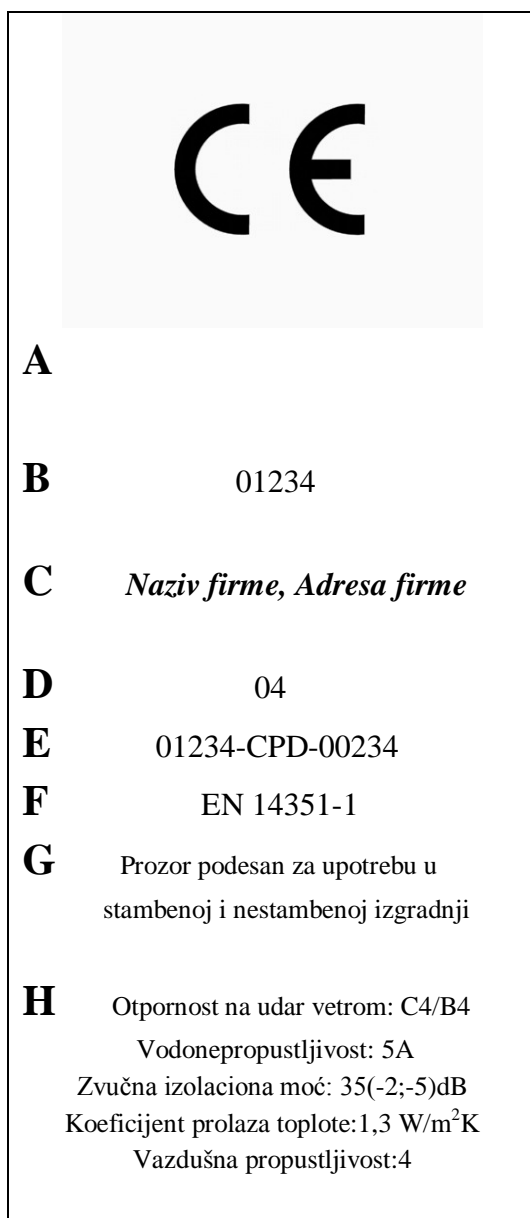
Potrebno je naglasiti da postoje slučajevi bitnih karakteristika za koje se ne zahteva upućivanje na odgovarajuću harmonizovanu tehničku specifikaciju. Takve karakteristike je potrebno deklarirati ukoliko je to zahtevano od pojedine članice EU ili od investitora. Neke od njih su: reakcija na požar (reaction to fire), otpornost na požar (fire resistance), svojstva proizvoda pri spoljnjem požaru (product properties exposed to external fire), apsorpcija buke (noise absorption), emisija opasnih supstanci (emissions of hazardous substances), visina i širina proizvoda (height and width of the product), sposobnost deblokiranja (ability to release) – samo za vrata na evakuacionim putevima.

Potrebno je istaći da je zabranjeno postavljati CE oznaku na proizvode koji nisu obuhvaćeni direktivama Novog pristupa. Direktive Novog pristupa zabranjuju postavljanje oznaka sličnih CE oznaci koje mogu dovesti u zabunu kupca sugerišući mu značenja ove oznake.

Nakon CE simbola u oznaci (A) sledi kodirani broj ovlašćenog tela ukoliko je bilo uključeno (B), zatim naziv i službena adresa proizvođača (C) ili identifikacioni broj. Pomoću ovog znaka se lako i bez ikakve sumnje može identifikovati naziv i adresa proizvođača. Nakon toga se ističe godina u kojoj je označavanje po prvi put postavljeno i to izražena sa poslednje dve cifre (D). Zatim sledi broj sertifikata, ukoliko je ovlašćeno telo bilo uključeno (E) i upućivanje na primenjeni harmonizovani evropski standard (F). Navodi se takođe i nameravana utvrđena upotreba proizvoda u skladu sa primenjenim evropskim standardom (G) i deklariraju se performanse bitnih karakteristika proizvoda (H).

Primer CE označavanja prozora

Zahtevi koji se odnose na bitne karakteristike građevinskih proizvoda, moraju biti u skladu sa harmonizovanim tehničkim specifikacijama. Potrebno je istaći da je neophodno uzeti u obzir različite performanse osnovnih zahteva za građevinske objekte, kao i razlike u klimatskim, geološkim, geografskim i drugim različitim uslovima koji prevladavaju u državama članicama. Nameravana upotreba građevinskih proizvoda, u državama članicama, podrazumeva ispunjenje graničnih vrednosti vezanih za svaku bitnu karakteristiku. Granične vrednosti mogu biti po prirodi tehničke ili opisne. Ove vrednosti mogu biti primenjive na pojedine karakteristike ili skup karakteristika.

Za pojedinačno osmišljen i proizveden građevinski proizvod, proizvođaču treba obezbediti upotrebu pojednostavljenih postupaka ocenjivanja sistema. Uslov za ovu proceduru je da proizvođač dokaže da je proizvod stavljen na tržište u skladu sa svim zahtevima.

Tokom nadzora nad tržištem, ovlašćeni organi imaju pravo na sankcionisanje preduzeća i odgovornih osoba. Ovo je dozvoljeno samo u slučaju ako se utvrdilo da je dokumentacija proizvoda neodgovarajuća, ili da njegove karakteristike nisu adekvatne deklarisanim.

Zaključak

Implementacijom direktiva Novog pristupa i harmonizovanih standarda koji se odnose na proizvode, omogućuje se slobodna trgovina na teritoriji Evropske unije. Proizvođači građevinskih proizvoda moraju da usaglaise karakteristike svojih proizvoda sa zahtevima harmonizovanih standarda i Direktivom za građevinske proizvode 89/106/EEZ. Od 01. 02. 2010. godine svi proizvodi koji spadaju u delokrug harmonizovanih standarda moraju se obezbediti sa CE oznakom, ukoliko se žele plasirati na tržište Evropske unije. Integracija novih država članica ima za preduslov usaglašavanje nacionalnih propisa i tehničke regulative u oblasti standardizacije sa propisima Evropske unije.

Sagledavajući dosadašnju praksu i iskustva Evropskog zakonodavstva, uvidela se neophodnost pojednostavljenja pojedinih procedura u postojećem pravnom okviru. Cilj je poboljšavanje transparentnosti i efikasnosti postojećih mera. Pojednostavljenje se sprovodi kroz reviziju postojećih direktiva u domenu izrade ocene usaglašenosti i pridruživanja CE oznake. Sve ove aktivnosti se preduzimaju u cilju otklanjanja prepreka na tržištu EU, kao i sa namerom da se zaštite krajnji potrošači ali i sami proizvođači.

Uredbu o građevinskim proizvodima CPR 305/2011/EEC usvojili su Evropski parlament i Savet 09.03.2011. godine. Uredba je stupila na snagu 24.04.2011. godine. Ovom Uredbom se ukida direktiva CPD 89/106/EEC. Navedena Uredba definiše uslove za plasiranje građevinskih proizvoda u promet uspostavljanjem harmonizovanih pravila. Ovim pravilima se izražavaju performanse koje se odnose na bitne karakteristike građevinskih proizvoda i upotrebu CE oznake.

Preduslov za pridruživanje CE oznake nekom proizvodu u oblasti prozora i spoljnih vrata je usaglašenost sa evropskim standardom EN 14351-1:2006+A1:2010 „Windows and doors – Product standard, performance characteristics – Part 1: Windows and external pedestrian door-sets without resistance to fire and/or smoke leakage characteristics“.

CE oznaka znači da proizvod može da se isporučuje u sve zemlje EU. Međutim, to ne znači da proizvod može da se koristi u svim zemljama, s obzirom da je svakoj zemlji članici ostavljena mogućnost da definiše vrednosti pojedinih deklariranih karakteristika. Stavljajući CE oznaku na proizvod, proizvođač objavljuje da je u saglasnosti sa svih zahtevima određene direktive i da poseduje propisane karakteristike.

LITERATURA

- Construction Product Directive 89/106/EEC – Official Journal of European Union
- Construction Product Regulation 305/2011/EEC – Official Journal of European Union
- EN 14351-1:2006+A1:2010
- CE marking of windows and pedestrian doors – Eurowindor guidance sheet
- CE marking of solid wood product – Norsk Treteknisk institutt
- CE Marking under Construction Product Directive – European Commission-Constructon
- Regulation 2008/98/EEC– Official Journal of European Union
- Regulation 765/2008/EEC– Official Journal of European Union
- Regulation 768/2006/EEC– Official Journal of European Union
- Regulation REACH 1907/2006/EEC– Official Journal of European Union

Dragan Škobalj, Ph. D.
Slaven Živković, Dipl.-Ing.

Bećir Kalač, Ph. D.

**EUROPEAN TECHNICAL LEGISLATION IN PRODUCTION AND PLACING ON THE MARKET
FACADES, WINDOWS AND EXTERNAL DOORS**

Summary

One of the basic requirements for all countries who are wishing to become associate members of the European Union, is to harmonize their existing legislation with EU legislation. It is also expected from future member states, during the accession process, to be gradually involving the operation of the entire EU system. The basis of European legislation is legal acts in the form of New Approach directives, which define the essential requirements for products. Essential requirements are those that can affect the health and lives of people and animals and the interests of consumers and the environment. Each individual New Approach directive, harmonizes with European Standards. These standards set all other requirements for certain products. New Approach directives require the fulfillment of essential requirements, and proved to be necessary to establish a system for reliably assessing compliance with those requirements. Therefore, is the adopted Global Approach for Assessment Conformity, ie. general guidelines and detailed procedures for testing and certification.

Reconciliation of building products, such as windows and exterior doors, with the European directives and standards is an inevitable and useful process. This process requires certain resources, investment and hiring producers. However, this process also offers greater opportunities for marketing and selling products conforming to the EU market.

All measures taken by the European Union, may represent a barrier to the countries that are not its members, and bring difficulties and problems for them in the placement of certain goods and services in this market. In preparation for EU membership, prospective members need to implement a range of activities, to reduce technical barriers to trade. The main objective is to achieve compliance with EU technical legislation. These activities are key to increasing exports and sales to the European market, which is one of the fundamental national interests of all countries. The fact that the EU market represents approximately 21 million companies, 175 million jobs and about 500 million consumers, sufficiently indicate the aforementioned conclusion.

A prerequisite for joining the CE mark (Conformité Européenne – CE mark) windows and external pedestrian door products must comply in accordance with European standard EN 14351-1:2006 + A1: 2010 „Windows and doors – Product standard, performance characteristics – Part 1: Windows and external pedestrian doorsets without resistance to fire and / or smoke leakage characteristics“.

Key words: windows, exterior pedestrian doors, directives, regulations, standards, conformity assessment, declaration of performance, CE mark.